

БАСАГАНАЙ ГОМДОЛ...

Хүхюу дорюун, хөөрхэн шарайтай басагахан – Лайжад — бүри бага наһанһаа эхилжэ артист болохо гэжэ шиидэһэн. Хэдытэйдээ энээхэн һайхан мэргэжэлдэ һанаархашоо, дурлашоо һэн хаб, арбаад наһанда ябахандаа гү, али үшөөшье баһаһаа гү? Теэд энээхэн басагамнай мүнөөшье тиимэ ехэ наһатай бэшэ, оройдохоноо 15 наһандаа ябанал даа. Хүдөө газартахи нэгэ томохон тосхондо байдаг, гэртэхинэйн, гэр байрайнь тиимэ һайн, баяншье бэшэ һаань, тэрээхэн унтариингаа таһагай дүрбэн ханаар дүүрэн суута артистнарай дүрэ зурагуудые Лайжаднай няажархинхай байдаг юм. Хаана нэгэ тээ гоё һайхан моодно журнаалнуудые харажархёо һаа, ехэтэ атаархаха, абаһайб, олоһойб гэжэ һанаха, теэд энээниен гэртэхининь ехэшье тоожо үгэнгүй «хаана байнам тэрэ үлүү мүнгэншни» гэжэрхёод лэ дүүрэ агша. Магад зүбшье юм гү гэжэ һанахаар, — өөрһөөн ондоо үшөө гурбан дүүнэрын байна. Тиибэшье, эжы абань энэ тэрэ хэрэгэй, найр нааданай болоходо, хамаагүй, мүнгээе гамнангүй тиишэнь хаяжа байгшал.

Лайжадай һургуулияа дүүргээд артистын мэргэжэл шөлөжэ ошохо байхаарын хэншье марганагүй. Энээн тухай эжы абаһаань байха, һургуулин олон үхибүүд, багшанаршье мэдэхэ, ямаршье концерт наадан энэ басага үгы үнгэрдэггүй тоной. Хатарха, дуулаха, хэнһээш үлүү шүлэг уншаха, энэ тэрэ зүжэгэй зүйлэ, сценкэнүүдые наадаха, нюур шарайгаараашье зохидхон, нэгэн гэхэдэ, нээрээшье саанаһаа, түрэхһөө артист лэ болохо гэжэ түрэн басаган. Энээхэн талаан бэлигын энэ басаганда эсэгһээн үгтөө ха. Лайжадай эсэгэ залуудаа гоёор дууладаг, хатардаг, баян, гитара

инструментнүүд дээрэ наададаг, нюур шарайгааршье сэбэрхэн байһан, теэд нэгэ тиимэшэг, хүнгэн зантай, хүнгэн ажал, архи тамхида дуратайшаг хадаа, хүдөө тосхонһоо холо хайшанье ошожо шадангүй үлэшэһэн. Лайжадайнгаа тайзан дээрэ байхыень харахадаа, «Харагты, энэ минии басаган, миниингээ талаан абаа юм!» гэжэ найрхаханаа бэшэ ондоо юумэн байгшагүй даа. Энээниень Лайжад найн мэдэхэ. Мүнөө гадагшаа гараад, город ошоод һураха гээшынь тон хүндэ болонхой гэшэжье Лайжад мэдэхэ, сагайнь ерэхэдэ, гэртэхиниинь басагаа саашань хургажа шадаха байгаа юм гү, али үгы гү, нэгэтэ нэгэ иимэ зугаанай гарахадань, эжынь «хүн зонһоо дутаа һэн гүбди, хургажал үзэхэбди шамаяа. Ши, эсэгэ, дуулана гүш, ехэ басаганайнгаа юун гэжэ дуугаржа байхыень? Эртээнһээ энээн тухай бодожо, миин зайгуулгажа ябанхаар, нэгэ тээ мүнгэтэй ажал бэдэрхэ байгааш» гэжэ найдуулжа байгаа һэн. Теэд эсэгэнь нэгэ тээ халта хулта ажал хээшэ болоод, ехэнхидээ мүнөөхи хаарта, архияа намнаад лэ ябагша. Иимэ хуби заяатай байһан эжынь, яахыншье аргагүй, дүрбэн үхибүүдээ тэжээхэ, хүл дээрэнь гаргахаяал бодожо, хургуулиин столово соо шадахысаа ажалладаг юм.

Эдирхэн, гүлмэрхэн наһандаа ябаашад бултааран ерээдүйдөө нэгэ гоё найхан мэргэжэлтэй болохоо һэдэжэ, ехэ болоходоо заатагүй тэрэл харгыгаараа ябаха шэнгээр забдадаг гээшэд. Аргагүй! Энэмнай үдэжэ ябаһан үхибүүдэй үүлэгүй сэлмэг жаргалайнь наһан гээшэ ааб даа. Харин үнэн дээрээ ямархан харгынүүд, юуд эдээниие хүлээжэ, утажа байдаг гээшэб? О-даа, ороохон даа, ажабайдалай, ажамидаралай харгы гээшэмнай...

Нэгэтэ, Шэнэ жэлэй гарахаа байхада, хургуулиин үхибүүд гайтай гоёхон концерт наадан нютагайнгаа клубта табиба гээшэ. Лайжадта Снегурочкын найхан роль хүртэжэ, тэрэнээ бэрхэш гэгшээр гүйсэдхэбэ. Тэрэ

үдэшэндөө, хүүлдэньшье энэ басагыг магтаһан зон мундабагүй. Хүлгэшэһэн, баяр жаргалдаа багтажа ядаһан басаган мүнөө-үглөөдөөшье хүдөө нютагаа орхижо, артистын мэрэжэлдэ нурахаяа Улаан-Үдэ, Москва, Париж хотошье ябашахаар бэлэн байгаа хэн. «Ямар жаргалтай үхибүүдын тэдэ гоё хото-городуудта байдаг юм. Би наа, үдэшэ бүхэндэ театр ошожо, нэгэн гэбэл, нэгэ суута артистын хэшээлнүүдтэ, үгы наа, театрай кружогто заабол ябажа байха хэм» гэжэшье Лайжад бодоно. Тээд мүнөө дээрээ тэрээндэ Улаан-Үдэ хотомнойшье холохон даа, аяар гурбан зуугаад модоной газарта байдаг, тишээ нэгэл дахин эжытээ ошожо үзэһэн. Гэрһээ газар гарахадаа, нютагайнь хажуугаар үнгэрдэг ехэ асфальт харгыгаар гоё иномарка машинануудай тэрэ зүг тээшэ шуумайн ошожо байхаарынь, саанахи хүхэльбэ үндэр хадануудай оройгоорхи хүбэн сагаан үүлэнүүд тээшээ атаархангыар хараад абдаг юм.

Саг сагтаа... Шэнэ жэлэй гоё найхан найр нааданшье, үбэлэй зохид каникулшье үнгэржэ, нургуулин үхибүүд һөөргөө һонигүй уга хэшээлнүүдтэ ябажа эхилбэд. Нэгэтэ, нургуулингаа һүүлээр, Лайжад хоёр нүхэд басагадтаяа юндэшьеб ехэ харгын захидахана байдаг эдээ хоолой магазинда оробод. Хоёр продавец һамгадай нэгэниинь, нюураараа сэбэрхэншье наа, марятай мундуушагынь, Лайжадыг харажархихадаа: — Ши, Гомбын басаган, хэн гэжэ нэрэтэй һэмши даа, эсэгэдээл адли дуулаха, хатарахадаа тон бэрхэл байнаш, һаяхана шамайе клуб соо харахадаа тиигэжэ ойлгожо байгаа хэм. Бишье нэгэтэ, үни холодо, нургуулин наһанда ябахандаа, шини эсэгэтэй сугтаа концертэдэ хабаадалсаһан хүм. Маанадыг тиихэдэ, баагаар шахуу нургуулин хамтын хоор гээшэдэ дуулахымнай спортзал руу туужа оруулха, тиихэдэ шини эсэгэ тэрэ солист гээшэнь боложо, яһала бэрхээр дуулагша хэн. Ёһотойл артист болохо хүн

гээшэнь Гомбол байха байгаа, тээд, юун, мүнөө болоһон хойно, халаал гээшэ. Байз, тэрэ хоорто ябахандаа, юун үхэдэл шүдхэрынь... хэд-юуд гэжэ байжа хубааралдадаг бэлэйбибди?.. Альт, сопрано, тенор... Тиимэ, тиигэжэ байжа гоё-гоё үгэнүүд байгша һэн даа. Би бүдүүнээр дууладаг хадаа, тэдэ альт гээшэдтэйнь зогсолсодог һэм. Нонин лэ саг байгаа, мүнөө юумэн хуу хубилшоо... Ши гэхэдэ, Гомбын басаган, нюур шарайгааршые зохид басаган байнаш, бишые шини наһанда ябахандаа яһалал сэбэр басаган гүүлжэ ябагша һэм ... хи-хи-хи... һая, тэрэ таанадай концерт хаража һуухадам, ара тээмни һууһан хэн бэ даа нэгэн хажуудахидаа мүн лэ шамайе магтажа, артистын мэргэжэлтэй болохо ехэ дуратай юм гэжэ дуугаража байгаа һэн. Теэд... теэд... хайратай гээшэш, шам мэтэ, иимэрхүү басагад хэзээдээшые суута артист боложо шадаагүй байхал даа. Юундэб гэжэ гү? Артист хүн гээшэшни, ехэнхидээ эхэнэр артистнар, тон мэдээжэ болохо, тэрэ карьерэ гээшыень хэхээз һанаа һаа, алишые талаараа дутал дундагүй, дүрбэн тэгшэ байха ёһотой ха. Тиимэ бэээ? Ойлгоно гүш, дүрбэн тэгшэ, үгы һаа, хэндэш хэрэггүй, нэгэ дутуу, тулюур, хаа яахана хүн зондо үзэгдөөд лэ, мартагдахын тэндэ, мууханшаг артист гүүлжэ ябахаш. Артистын ажал гээшэ орёохон лэ байха, бүхы юумэншни, ажабайдал, гэр бүлэ, үбгэн, үхибүүдшни хүрэтэрөө булта хүн зоной хараса, шүүмжэлгэ доро байха. Гайтай, гайтайхан байха даа... тиигүүлжэ байнхаар, юрэдөө миин юрын хүн ябаашын дээрэ ха, намдал адли... Хи-хи-хи! Шагна, шагна, зүб юумэ шашажа байһан лэ байжаб, хожомынь намда үшөө баяршые хүргэжэ байхадаа болохош. Дүрбэн тэгшэ гэнэм!. Нюур шарай, фигурэ... Эдэ мэтэшэлэнэй шамда байжа байн гэхээн, ай, халаг, хүлнүүдшни... хүлнүүдшни гэжэ... тор торшогор, тэрэ саанаа муухай... маягар... Тиигэжэ байжа шамда энээнһээ урда хүн хэлэжэ үгэдэггүй байгаа ха, үшөө бага гээшэ аабзаш даа. Эхэнэр хүн гээшэшни бэе махабадайнгаа мууень нюужа,

хайень үргэжэ, найрхажашье гэхэдэ хамаагүй, ябах аһотой юм. Ойлгоно гүш, бидэ эхэнэрнүүд гээшэбди!!.. Баарһан, шийше баһа, мэдэһэн байгаа һаа, муухай хүлнүүдээ нюуха байгааш. Тиыхын орондо, үшөө тайзан дээрээ гарашоод... хи-хи-хи... маягар хүлнүүдээ олоной урда найрхалан юумэдэл... Бишье өөрөө муухай, мундуу балсагар хүлнүүдтэйгээ шини наһанда ябаханаа мэдэхэ хадаа, тэдэнээ мүнөөшье хүрэтэр ходо нюужа ябагшаб. Хэн минии хүлнүүдэй муухайень хаража үзөөб? Хэншье хараагүй байха. Тиймэхээ мүнөөшье яһалал эхэнэр ябагшаб гэжэ һанагшаб, эндэ, магазинда ороһон танил, танилшье бэшэ эрэшүүл, ойлгожо байхадам, яһалал намаар һонирхоод гаража байгшад даа. Хи-хи-хи. Үшөө тиыхэдэ, хахад бэемни, муухай хүлнүүдни энэ прилавкын доро... Хи-хи-хи... Зай гэжэ, ши, Гомбын басаган, намда, нээрээһээ, гомдожо байнагүй бээш, тунатайл, толховаатайл юумэ шашажа байһан байхаб. Магад ябан, торшогор туранхай хүлнүүдши таргалжа, булсыдахадаа болохо, харин маяа хүлнүүдши тэгшэршэхэ гэжэ гү? Үгы ааб дө-ө, тиймэ юумэн гээшэ хаанаһаа байхаб. Энэшни саанаһаа, уг гарбалһаан гэжэ мэдээрэйш. Эсэгэшни тиймэ бэшэ, харин эжыншни маягар хүлнүүд хайшаа орошохо һэм. Болодог юм һаань, алха балтаар сохюулжа тэгшэлүүлхэ байгааш... хи-хи-хи... Баарһан, хайратай басагахан, мүнөөнэй моодно шордогор үмдэ үмдэнгүй, хододоол халхагарнуудыень үмдэжэ гү, али намдал адли наһан соогоо нарпагар юбкэһээ халахагүй гэһэн басаганши даа. Зүб гү?, тон лэ зүб байха. Тээд, юун мүнөө таанадай толгой соо иимэрхүү бодол байхаб, толгойгоо эрьешөөд лэ, тэнгэрийн тээ доохонуур тэлмэрдэжэ ябаһан тэнэг наһантнай...- гэжэ байжа олонии шашаба.

Лайжадай досоо гэнтэ гал түймэр носоходол гэбэ, нээрээһээ, хэншье урда тээнэ иигэжэ байжа энээн тухай тэрээндэ дуугардаггүй байгаал. Тэрэ магазинһаа газашаа гүйжэ гаража, нэгэшье тогтон торонгүй гэр

тээшээ гүйшэбэ. Хоёр нюдэнһөөнь эжэлүүдгүй гуниг, гомдолой гашуун нулимсанууд гоожоно. Оройдохоноо 15 наһандаа ябаһан басаган, гэнтэ мүнөө иимэ муухай юмэ өөр тухайгаа дуулажархихадаа, урдаһаань ябажа ябаһан алишье хүн зонһоо тон эшэжэ, хоёр маяа хүлнүүдээ хайшаншье нюужа шадахагүй байһандаа тон эшэжэ, тэрэ дороо газарай габа руу орошохоор, эгсэ эрьһеэ урасхал уһан руу хүрэшэхөөр бэлэн гүйнэ...

Харшынгаа үүдэ татажа хорёо соогоо ороходоол, Лайжад халта ами абаба, тиибэшье, тэрэ зурандаа гэртээ оробогүй. Нэгэ һайниинь гэхэдэ, энэ үедэ газаагуурынь хэншье үгы, тиимээн малайнгаа хотон соо орожо, бүри саашаа тугал хурьганай үбэлэй сагта байршадаг амбрууша соо хоробо. Хэндэшье харагдангүй, үе наһаараа эндэ, харанхы нүхэндэ хоргодоод һууха дураниинь хүрэнэ...

Хажуудаханиинь, хашаагай саанаһаа тэрээн тээшэ анхаралтайгаар харашоод байһан тугал, хоёр-гурбан хурьгадай хажууда садатараа уйлахадаал, нэгэ бага солоо оробо. Продавец һамганай нэгэ бодолгүйгөөр, ухаагүйгөөр мэнэ һая магазин соо шашаашье һаань, сэхэ руунь табиһан тэрээхэн тарган эхэнэртэшье Лайжад мүнөө гомдоногүй. Маягар хадаал маягар хүлнүүд, хайшаа ошохобши.

«Юун, иихэдээ, хургуулин үхибүүд минии хойноһоо хургаараа зааж байжа энеэлдэдэг, наадалдаг байгаа гэжэ гү?! Тиихэдэнь би үшөө тайзан дээрэ гарашоод, урдаһаань энеэжэ, хатаржа байха гэжэ. Ямар эшхэбтэр гээшэб! Теэд...теэд... хүнэй дуулаха, хүхихэдэ, юундэ хүлнүүд хамаатай болошохо юм!? Маягар хүлнүүдтэй хүн артист боложо шадахагүй гэжэ гү? Юундэ нүхэд басагадаймни нэгэнииньшье, эгээ ядахадаа, эжымни ойлгуулжа, хэлэжэ үгэдэггүй байгаа?..» — гэжэ байжа Лайжад толгойгоо үбэдхөөнэ.

Энэ үдэрһөө хойшо Лайжад гэнтэ ондоохон болошобо. Гэнтэ томо болошоһондол. Дуу-шуу үсөөнтэй

болошогон тэрэниие эжыниншье, классайнь удамарша багшанииншье «Лайжад, юун болооб, үбдөөгүй аабзаш?» гэжэ нэгэтэ бэшэ хурагшалһаншье, тэрээнтэй сэхэ зугаа бэдэрээд туршаншье, теэд «бараг, яагаашьегүйб» гэхэхээнэ бэшэ юумэ дуулангүй үлэхэнүүд. Үшөө нэгэ гайхахаар юумэн гэхэдэ, энэ үдэрһөө эхилжэ Лайжад хургуулингаа энэ тэрэ дуу, хатарай кружогуудта, концерт нааданда ябахая болишоо. Тиибэ яабашье энээхэн басагамнай, артист болохо байгааб гэхэн бага наһанайнгаа шидэбэриһээ үшөө һалаадүй, телевизорээр гоё сэбэр артистнарай дуулаха, наадахаарынь һонирхоһон зандаа. Зүгөөр урданайхида ороходоо нэгэ ондоохоноор тэдэ зоноо анхаржа хараашалдаг болошонхой; өөрөөшье ойлгомторонгүй, нэгэл мэдэхэдээ, бэе махабад, хүлнүүдэйнэ сэбэр гоёыень бэдэржэ эхилшөһөн байдаг.

... Үбэлшье үнгэржэ, хабар ерэбэ. Наяын сагуудта толгой сооһоонь гаража үгэхээ болишогон хэрэг, асуудалдаа харюу бэдэрһэн Лайжад нэгэтэ үдэрэй дүүрэнтэжэ байхада нютагайнгаа амбулатори ерэбэ. Эндэ үнинэй, бүри үнинэй, фельдшерээр Норжима абгайхан ажалладаг юм. Даруу, номгон зантай энэ эхэнэр, юрын фельдшер мэргэжэлтэйшье һаа, нютаг, аймаг соогоо дуутай суутай, ямаршье институт дүүргэһэн врачуудһаа дутуугүй шадабари ехэтэй эмшэн, аргашан гүүлэдэг юм. Үхибүүдэй хургуулиһаа бусаха бүхэндэнь, энэ фельдшер эхэнэр сонхондоо орой болотор харагадажа һуудаг һэн, тиимэхээнэ Лайжад, амбулаторидо сохом хэншье үгы байха гэжэ бодоходоо, яаралгүй тишээ ошоо һэн. Зүб, тэндэнь мүнөө коридор соохи шала угаажэ байһан пенсионер эхэнэрһээ ондоо хэншье үгы, харин Норжимаа абгай саанахи таһалга соогоо саарһан дээрэ һууна хэбэртэй.

Лайжад айжа, мэгдэжэ байжа тишээ орожо, арай шамай аргаахан мэндээ хэлэбэ. Фельдшер һамган эдир басаганай энэ орой болоһон хойно тэрээндэ

ерэшэхэдэнь нэгэ бага гайхангыар угтажа абаба ха. Хайшан гэжэ наһатай зон залуу, заашуулые танижа ядахадаа эхэ, эсэгынь нэрые дурдажа байжа нурагшалдаг бэ, тон тэрээндэл адли, Норжимаа абгайшые Лайжадай урдаһаань нэгэ удаа анхаралтайгаар хараһанайнгаа удаагуур:

— Сайн, сайн. Ньюр түдөөршни тухайлхадам, Гомбын басаган гүш даа? Эсэгэдээл адли хүн байнаш, эсэгээ дуряһан басагад сэбэр байдаг юм гэлсэгшөнэ зүб лэ ха, ямар нэгэ шухала хэрэгэй гарашахадал, энэ орой болоһон хойно наашаа ерэбэ бээш? Манай хүдөө нютагай шинии наһанда ябаашад шэрхи, баатарнууд ябагша юумэд, үбдэхэ, врачуудаар ябаха гээшөнэ тон хомор байгша, энэнь һайн лэ гээшэ ааб даа, ехэнхидээ энээгүүршни нарай нялха, жаа үхибүүдээ тэбэриһэн залуу эхэнэрнүүд ба наһажаал пенсионернүүд лэ ябагша юумэд, тиимэһээл шинии энэ ерээшээршни би бага зэргэ гайхажа байна гээшэ хаб. Зай, хэрэгээ хэлэ даа, юун болооб, юуншни үбдөөб? – гэжэ энеэбхилбэ.

Лайжадай досоо нэгэ бага дээрэ болобо.

— Норжимаа абгай, та намайе наада бү баряарайгты, минии танда

ерэһые нютагаймнай нэгэшые үхибүүд мэдэхэ ёһогүй, үгы һаатнай би ерэнэн хэрэгээ хэлэнгүй энэ дороо һөөргөө ябашахаб.

- А, тиимэ ехэ нюуса гү, яахаб теэд. Хэн гэжэ нэрэтэйбши даа?

- Лайжад.

- Лайжад... гоё нэрэ. Лайжад, мэдэжэ аба, бишни хүниие эмшэлхэ, аргалха гэнэн мэргэжэлтэй хүм, харин хэнэй ямар үбшэнгөөр үбдөөд байхыень энэ тэрээгүүр тараажа ябаха гэнэн бэшэ. Фельдшер, врачуудта тиимэ юумэ гэжэ огто байдаггүй юм, энээнһээ айлта, гайхалта үгы. Хамаагүй, бү нюу, юун, ямар шалтагаанаар ерэнэнэ нюунгүй хэлэ, шадахал һаа би шамда туһалхаб, шинии нюусые ши бидэ хоёрһоо ондоо хэншые мэдэхэгүй

байха.

Лайжад тон ехэ нюусаяа энэ наһажаал фельдшертэ арай шамайшые гэжэ холо наагуур тойруулжа байжа ойлгуулжа үгэбэ ха. Түрүүн тон анхаралтайгаар шагнажа эхилхэн тэрэ эхэнэр, һүүлдэнь халта энеэсэгээн:

- Баарһан, иигэжэ зобожо ябаһан үхин гээшэ гүбши. Намда иимэ һонин асуудал табиһан хүн үшөө дайралдаагүй юм. Хүнэй наһан угал гээшэ ха, наһан соогоо юуш үзэхэш, ямаршые үбшэн хүрэшэһэн хүнтэй дайралдахаш, хүндэшые, хүнгэншые... Нэгэ иимэрхүү, хүниие гайхуулһан ушарнуудынь аргагүй досоошни хадуугдажа абташадаг юм, яаһаншые мартагдахагүй. Ехэнхидээ хүнэй ами наһантай хамаатай, арай шамай үхэлэй муухай үбшэнһөө мултгаржа гараашадынь. Маанадайшни ажал иимэл гээшэ, ходол хүлгөөтэй, һанаа зоборитой, хайшан гэхэбши, харин таанадые: — артист, балет, хүгжэм, дуун гэхэ мэтэ найхан сэбэр ажал шөлээшэдые харахадаа би ходо атаархадаг хүм. Энэшни дээрэһээ үршөөгдэһэн, бурханһаа үгтэһэн талаан бэлиг гээшэ ха. Нээрээшые гоё бэшэ гү: найханаар хубсалжархёод, гоё найхан ордон соогуур дуу дуулалдажа ябаха гээшэ, бидэн шэнги үдэрэйн үдэртэ шуһа нюжэ хаража байха бэшэ. Зай гэжэ, энэ наһан соомни, ажал дээрэмни, нэгэ иимэ һонин, үшөө үзөө хараагүй асуудал нэгэ хүн табяа һэн гэжэ одоо нээрээһээ һанажа ябахаб. Лайжад, юундэб даа намайешни, юрын лэ фельдшер мэргэжэлтэниие, нютагаархиднай бүхы үбшэн зоболонгуудые мэдэхэ, аргалжа шадаха врач-доктор шэнгээр һанадаг юм, зарим сагуудта энээн тухай ойлгуулжашые хэлэхэдэ ойлгохогүй, өөһэдынхээрээл боложо, туһалыт, аргалыт гэхэһэн бэшэ. Аймагай түб холо бэшэ ха юм, тэндэтнай одоо гээшэ ямаршые мэргэжэлтэн врачууд байхал даа гэхэш заримандаа. Тиимэһээ шишые мүнөө ойлго намайе, би шини асуудалда сэхэ зүб харюу үгэжэ шадахагүй байнаб. Сэхэ зүб харюу гэхэһэн байха, ямар

мэргэжэлтэн врач эндэшни туһатай байха хаб гэжэ даб дээрээ өөрөөшье маргажа байнам. Городто, Улаан-Үдэдэ, элдэб янзын врачууд байгаал юм бэээ, харин эндээ гэхэдэ, аймагаймнай түбэй хирург врач лэ шини энээхэн асуудалда харюу үгэжэ шадаха хүн байгаа юм бэээ. Тэндэнш үнихэнэй Логинов гэжэ суутай хирург ажалладаг, Геннадий Михайлович гэжэ нэрэ обогтой байха, хамаагүй, айлга үгы, тишээ нэгэ ошоходоо орожо нураарай, нэгэ хайн харюу үгэхэл байха. Өөрөөн орохоёо айжа, гайхаа юм наа, эжы абадаашье захяарай, асуугаад, нурагшалаад ерэнэд бэээ. Байза, тиигэжэшье бү хэлсэебди, шиниингээ энээхэн нюусые хоюулан лэ шидхэжэ үзэе. Бишни шини эжы абаһаашни дээрэ байхаб, аймагай сээнтэрэй больница руу ходо харгылжа, тэндэхи врачуудые дүтэ таниха хадаа, өөрөөн нурагшалаад, мэдээд шамдаа нэгэ юумэ дуулгуужам, зүб бэээ?

Норжимай абгайн энэ хэлээшэһээ Лайжадай досоо удам боложо, тэрэ досоогоо бүтүүгээр энеэбхилээд абаба.

- Харин шиниингээ табиһан асуудалда мүнөө дээрээ өөрөө юу хэлэжэ шадаха байнабиг гэхэдэ... заа-зуухан даа, шадаха зэргээрэ гэхэдэ, — Наһажаал фельдшер нюдэнэйнгөө шэл абажа, бодолгото болонгоо, стол дээрэхи саарһануудаа саашань түлхинэ. Иихэдээ энэ үдэрэй ажални иихэдээд дүүрэбэ гэхэээ һанана хаш. — Эндэшни, Лайжад, тэрэ витамин «А, С» гээшэдэй дуталдаһанһаа болоһон үйлэ хаш. Огородой ногоон эдээн, уһа далайн ургамал, амитадай эдээн, ехэнхидээ загаһанай тоһон гээшэд тон аргагүй хүнэй бэе махабадта туһатай юм. Тиихэдэ, шишье өөрөө мэдэхэ, дуулаһан байхаш, манай яһатан зон урдандаа иимэрхүү эдээ хоол даншье наа хомор хэрэгсээдэг, сагаан эдээ, мяхаар лэ ехинхэдээ хооллодог байһан гээшэ ааб даа, тиимэһээ хамаг юумэн эндэһээл эхитэй байһан байха. Урданай наһажаал үбгэд, хүгшэдые харахада, манайшье

энэ нютагта, өөрөө анхаржа хараарай даа, — бултадаа шахуу маягар хүлтэйнүүд байха, тиимэнээ байха, зарим мүнөөнэй залуушуулай хүлнүүдшье тиимэ гоё сэбэр бэшэ ха. Яахабши теэд, иимэл ха юм даа, угаа дамжажа ябаһан шуһан, шүлһэн гээшэмнай, юу тиимэ бэлээр үгы болошохоб. Мүнөө саг хубилжа, буряад зоной эдее хоол, ажабайдал ондоо болонхой. Ямар олон сэбэр, үндэр гоё бээтэй, гоё найхан хүлнүүдтэйшье, хүбүүд басагад мүнөө сагта үйлсөөр харагдадаг болошоо гээшэб. Энэнь найн лэ юм бээ. Тиихэдэ ши, баарһан, иимэ ушаралтада дайралдашоод, энэ ехэ һанаата боложо ябаха гэжэ. Ойлгожо байнам, эгээ сарюухан, эгээ найхан һаһандаа ябаһан үхин... сэбэр найхан эхэнэр ябаха гээшэшни, маанад эхэнэрнүүдтэ, нэгэ талаараа, яахыншье аргагүй, хэрэгтэйл зүйл юм бээ. Зүгөөр, ши, Лайжад, энээндээ һанаата ехэ бү боло, зү? Зобожо, эшэжэ бү яба, хүн гээшэшни нэн түрүүн хүнэй досоохи һайниие, сэдхэлэй һайниие шэлэжэ абадаг юм, харин хүлэй һайханиие бэшэ. Хожомоо ехэ болоходоо, энэниие өөрөө найн таажа, мэдэжэ абахаш даа. Тиибэ яабашье, тэрэ Логинов врачһаа бишни һураха гэһэн юумээ һурахаб заатагүй, харин ши, шадаал һаа, тэрэ ногоон эдее, загаһанай зүйл хэрэгүүдээр ехээр хооллохоёо бодожо байгаарай, юуншье һаа туһатайл байха – гэбэ.

Энэ үедэ коридорой үүдэн нээгдэжэ, шала угаагааша һамган фельдшер тээшэ асуунгангыар хараад абана.

— Оро, оро, Бүтид, энэ Лайжад бидэ хоёр хэрэг ажалаа дүүргэбэбди, иихэдээд ябахамнай, — гэжэ дуугарһаар Норжима фельдшер һууриһаа бодобо.

Энэ хөөрэлдөөһөө хойшо һара гаран сагай үнгэрөөд байхада, Норжимаа абгай үгэдөө хүрэжэ, тэрэ Логинов гэжэ врачтай хөөрэлдэһэн байжа, нэгэтэ үдэ багаар үйлсэдэ ябаһан Лайжадые дуудажа, дуулаһан, хөөрэлдэһэнөө дуулгаба. Ёниниинь гэхэдэ, аймагай сээнтэрэй хирург энэ нютагайнь фельдшер эхэнэртэл

адли, ургажа, үдэжэ ябаһан эдир басаганда тэрэл эдее хоол – огородой, загаһанай, фрукт эдеен гээшые, шадаал наа, ехээр эдижэ байхыень дурадхаһан байба. Тиигээд үшөө, ажал дээрээ үдэрэй үдэртэ ямар муухай үбшэнгүүдтэй дайралдадаггүй байһанаа, ямар хухархан хүл гарнуудые хамтаруулдаг, отолжо хаядаг байһанаа хэлэһэн, тиимэһээ, тэрэнэй, Лайжадай маяа хүлнүүд эдээнэй хажууда юуншые бэшэ, энээндээ ехэтэ һанаа үнөөн боложо байхагүйень дурадхаһан байба. Харин басаганай үнэн дээрээ хүлнүүдээ сэхэлүүлхэээ һэдээ юм һаань, манай Улаан-Удэдэ мэдэхэгүй, Новосибирск хотоһоо нааша иимэрхүү операци хэдэггүй байһан байха, энэнииень өөрөөшые мүнөө дээрээ мэдэхэгүй байһанаа хэлэһэн, зүгөөр тон мэдэхээ һанаа наа, басаганай аба эжынь өөһэдөөн Улаан-Үдэ ошожо һурагшалхадань болохо, үшөө иимэрхүү операцида лаб лэ ехэхэн мүнгэ гаргагдаха байха гэһэн байба.

... Хабарай һүүлшын май һарын гарахада, Лайжадай эжы аба хоёр басагаа гайхажа абаба. Урда жэлнүүдтэ газаагаа огородой ногоон ургамал нэгэ муушагаар тарижа, мууханаар ажаллажа байдаг байхадань, энэ удаагуур Лайжадынь бултанһаа урид огороодоо һайнаар тария, ажаллая гэхэхээн байха, өөрөө хэнһээш үлүүгээр тэндээ ажалладаг болошобо. Теэд, баарһан басаганай, юундэ иимэ хэсүү болошоныень гэртэхинь яажа таажа шадаха бэлэй даа.

Үдэр хоног, һарануудшые һубарилдан ошоно. Үнинһөө нааша өөртэнь тон нангин, үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн болошохон нюуса хэрэгээ Лайжад нэгэтэ эжытэйгээ хубаалдаа һэн. Басаганайнгаа юундэ энээхэн зугаа үүсхэһыень, яахаяа байһыень эжынь түрүүшээр таажа, ойлгожо ядажа байһанаа, һүүлдэнь мэдэбэшье, һэмшые гээгүй. «Юугээ дуугарнаш Лайжад, шинии хүлнүүд хэндэ тойб хээ юм, ямар операци, хаана байнаб тэрэ обоо мүнгэшни. Өөрөө ши, юрэдөө, ойлгоно гээшэ гүш, юу шашажа байһанаа?» — гэхэ мэтэ гомдолтой

үгэнүүдые басагандаа хэлээд, газаашаа гаража ябашоо һэн. «Эсэгэ намайе ойлгохо һэн даа» — гэжэ Лайжад бодобошье, архи тамхинда дуратай дээрэһээ ажал мүртэй хэдэггүй, мүнгэ зөөриин талаар гэртээ юумэ мэдэхээ болишоһон эсэгэдээ юумэ дуугарангүй үнгэргэбэ.

...Энэ саһаа хойшо, хэдэн үдэр, һаранууд бэшэ, хэдэн жэлнүүд һубарилдан ошобо. Манай дээрэ дурсааша ехэ харгын захидахана оршодог хүдөө нютагай эдээ хоолой магазинда һаяын сагуудта сэбэрхэн зохид басаган ажаллажа эхилээ юм. Миин юрын, ажал үгы дээрэһэ эндэ ажаллажа эхилээ бэшэ, харин хоёр жэлэй туршада Улаан-Үдэдэ һуража, «продавец» гэһэн тусхай дипломтой басаган байха. Таанад уншагшад, энэ хэн-юун басаган бэ гэжэ таажа үрдеэд байна бэээт? Тиимэл даа, тэрээхэн Лайжаднайл даа. Үнэхөөрөөшье, сагайнгаа ерэхэдэ, бэежэжэ абанан һургуулийн тэрэ басагамнай нюур шарайгаараа үшөөшье сэбэр болошоо ха. Магазинда ороошо эрэшүүл энэниень тэрэ зуранда анхардаг, нюдөөрөө шүбгэдэдэг гэжэ Лайжад өөрөө мэдэжэ байдаг, зүгөөр... зүгөөр... прилавкын саана байһан тэрэнэй хүлнүүдэй хайшааень тэдэ хаанаһаа мэдэхэ бэлэй...

Сонхын шэлэй саана зурыһан ехэ харгыгаар шуран хурдан хүнгэн машинануудай хүхэльбэ холын хада тээшэ, хүн зоноор элбэг хото город тээшэ шуумайн ошохыень харахадаа, энээхэн залуу зохид эхэнэр гунигтай нюдөөр тишээ шэртэн, дээрэһээ һанаа алдаад абадаг юм...